

Des del 14 de juliol 'Fantasia 2000' es pot veure a totes les pantalles. Es tracta d'una certa continuació d'aquella llunyana experiència amb què Walt Disney va revolucionar l'any 1940 el món de l'animació i va convertir en moda la música clàssica.

Al ritme dels clàssics

"Farem una nova versió de *Fantasia* cada any. És una base molt flexible sobre la qual és fabulosament divertit de treballar. No és un concert ni una comèdia musical, sinó una gran combinació de comèdia, fantasia, ballet, drama, colors, so i fúria èpica". Amb aquestes paraules s'expressava Walt Disney l'any 1941, un cop vistos els resultats del seu producte i amb l'entusiasme natural de qui ha creat el que ell considerava una obra mestra.

Tot havia començat uns quatre anys abans, poc després de la reeixida estrena de *La Blancaneu i els set nans*. Walt Disney estava tot moix: en Mickey Mouse, la seva creació primerenca, havia quedat desplaçat per la nova superproducció i les noves estrelles de la casa, com l'ànec Donald o el gos Pluto. Però el dibuixant volia tornar el favor a qui havia estat l'origen de la seva fortuna.

Disney, que era un analfabet musical, va trobar un dia la partitura de Paul Dukas sobre *L'aprenent de bruixot* i la tonada el va encantar. Segons ell, el ritme de la peça podia haver servit perfectament per a una de les seves *Silly Symphonies*, aquells curts-metratges d'humor variable, però plens d'encerts, alguns dels quals havien guanyat, fins i tot, l'Oscar de l'Acadèmia. Mentre en Walt s'anava entusiasmant amb la idea de trobar un vehicle per al petit ratolí, el seu germà Roy, l'encarregat de fer quadrar els números, considerava seriosament de liquidar de forma definitiva Mickey i sanejar d'algu-

na manera les partides de personal. En Walt no se'l va ni escoltar: va dibuixar en Mickey amb un barret punxegut i va pensar a fer un curt de dos rotllos i demanar a en Paul Dukas que hi adaptés la seva música. De passada, va decidir que en aquesta història en Mickey no parlaria, només actuaria, perquè la gent ja s'havia cansat una mica d'aquella

"No és un concert, ni una comèdia musical, sinó una gran combinació de fantasia, ballet, drama, so, i fúria èpica."

veu de falset, que, d'una altra banda, era la del mateix Walt Disney.

Comença l'espectacle. Abans de tirar el projecte endavant, però, hi havia un problema de logística: Paul Dukas s'havia mort el 1935, i encara que al departament musical hi havia prou gent per a recosir-ne la partitura al seu gust, va ser determinant l'aportació del dibuixant i director d'orquestra Leopold Stokowsky, famós per la seva extravagància a l'hora de manipular els clàssics musicals amb la finalitat d'obtenir interpretacions especta-

culars. En Walt li va exposar la idea i el músic s'hi va entusiasmar, però li va proposar una contraoferta: fer del curt un llarg-metratge, basat en unes quantes obres mestres de la música. El projecte, que al principi es deia *The Concert Feature*, va anar creixent a base d'anar-hi afegint més peces, i la selecció va costar una feinada.

Si la peça de *L'aprenent de bruixot* tenia una projecció argumental més o menys clara, més complicada va ser la de la *Tocata i fuga* de Johann Sebastian Bach, suggerida per Stokowsky. Disney necessitava sempre un suport dramàtic mínim, una excusa per a indicar als seus dibuixants i argumentistes la idea o història que es podia desenvolupar. Això no va descoratjar el músic, que va obligar Disney a escoltar la peça una vegada i una altra, compartint amb ell hores i hores d'audició, fins a descobrir les emocions que li suscitava i els dissenys i colors que imaginava per a aquesta proposta tan abstracta. El resultat va ser un esclat de colors i formes, difícil de comprendre pel públic mitjà dels Estats Units, però un avenç a l'hora de relacionar imatge i so.

També hi havia un altre fragment que preocupava Disney: volia immediatament una excusa musical

WALT DISNEY PICTURES

per a explicar el naixement del món en imatges. Per això va escollir *La consagració de la primavera* d'Ígor Stravinski. El compositor rus mateix va assistir als preparatius de l'obra i va aprovar els dissenys dels dinosaures que, al ritme de les seves notes, lluitaven i intentaven de sobreviure als desastres naturals, i es va divertir molt tafanejant entre els secrets d'un món del qual sempre havia estat enamorat. En canvi, es va queixar de les llicències de Stokowsky a l'hora de descompondre l'ordre i les simetries de l'obra original. Una volta estrenat el llarg-metratge, la reacció del Vaticà va ser fulminant, perquè el film abraçava decididament les teories darwinianes sense que la mà de Déu hi aparegués enlloc. Una errada estratègica que Disney va haver de resoldre amb infinita habilitat, i en indrets com l'estat espanyol el film va ser a punt de sofrir alguna mena d'amputació de la censura per culpa d'aquest fragment, que, d'una altra banda, era premonitori de la moda dels dinosaures que més tard havia d'arribar al cinema.

Fades, centaures i cavalls voladors.

La resta del llarg-metratge era formada per la *suite* del *Trencanous* de Txaikovski, composta per una multitud de danses i ritmes diferents, cadascuna amb una personalitat pròpia. La resta de fragments era farcida de petites fades que transformaven el bosc de tardor en un hivern lluminós al ritme de la *Dansa de la fada dels confits*, o de flors amb aparences humanes que giraven elegantment al ritme del *Vals de les flors*. La simfonia *Pastoral* de Ludwig van Beethoven, en canvi, es va convertir en una esbojarrada i ensucrada història ambientada en un Olimp imaginari on conviuen centaures, cavalls alats i tota la família dels déus, tot plegat tractat d'una forma un xic barroera, des del Bacus eternament embriac que es passeja com un bufó fins al Zeus que engega pluges, llamps i trons i després es posa a clapar. Potser aquest va ser el fragment més criticat i el que més dificultats va tenir per passar la censura i el famós codi

moral de Hays, i és que els esbossos originals de les centaures que hi sortien s'hagueren de canviar dràsticament: havien de portar el pit ben tapat i tenir un aspecte decididament infantil, sense la més lleu insinuació. Molt més lloada va ser, en canvi, la *Dansa de les hores* d'Amilcare Ponchielli, un hilarant episodi en què es passejaven hipòtams, elefants i estruços vestits amb tutús de ballarina.

I encara més seriosa fou la combinació d'*Una nit a la muntanya pelada* de Modest Mússorgski i l'*Ave Maria* de Franz Schubert, que comença com un relat terrorífic amb clares referències a l'obra pictòrica del Bosch, però que acaba amb una desfilada mística i suau.

Alguns dels fragments triats al principi per al projecte, però que de seguida van caure, foren el *Clar de lluna* de Debussy, "*La cavalcada de les valquíries*" de Wagner, *En Pere i el llop* de Prokòfiev, que finalment es va incorporar al llarg-metratge *Make Mine Music*, i la *Invitació a la dansa* de Weber. Cap d'aquests fragments no s'ha recuperat per al projecte de *Fantasia 2000*.

Fantasia va tenir tots els mitjans possibles de l'època i se'n van crear de nous, com ara un sistema de so anomenat Fantasound i que permetia, a base d'un gran desplegament de micròfons, de sentir el film com si fos gairebé estèreo. La música va ser interpretada per

la Philadelphia Orchestra, dirigida per Leopold Stokowski mateix, que finalment va sortir en algun fragment del film, i el cost final va pujar a més de dos milions de dòlars. L'estrena oficial es va escaure el 13 de novembre de 1940 a San Francisco, on hi havia la seu del Bank of America, un dels principals inversors del film, i encara que el film va aguantar més d'un any seguit a Nova York, va desaparèixer ràpidament de moltes altres ciutats.

Dalt, una de les escenes de la pel·lícula amb un impressionant muntatge sobre les balenes i el fons marí. Sobre aquestes línies, Walt Disney, l'home que va fer possible tota aquesta fantasia animada.

Un cert retorn als orígens.

Roy Disney Jr., nebot del mític dibuixant, sempre ha viscut entre dibuixos a la recerca de noves idees que poguessin portar més enllà la qualitat de la companyia i convertir cada nou film en un desafiament per als creatius. Quan el 1991 *Fantasia* es va convertir en un dels vídeos més venuts de la tempora-

WALT DISNEY PICTURES

'Fantasia 2000' es va estrenar el passat 17 de desembre al Carnegie Hall de Nova York amb la presència de destacats presentadors del món de l'espectacle. Si el film té èxit, potser la companyia reprendrà la idea de tornar a barrejar la música clàssica i l'animació.

da, en Roy va veure molt clar que havia arribat el moment de tornar a reprendre la idea que li ballava pel cap. És clar que el primer problema era saber quins fragments nous, i quants, s'haurien de triar per a aquesta nova versió.

Un dels primers va ser la *Sinfonia núm. 5* de Ludwig van Beethoven, a càrrec del director Pixote Hunt. Segons que diu Roy Disney mateix, "vam escollir aquesta peça perquè volíem establir una familiaritat instantània entre el públic. Les quatre primeres notes de l'obertura són possiblement les més conegudes de tota la història de la música, i tot el món occidental les coneix. També ens agradava el fet que era una obra profunda, ideal per a convertir-se en una versió curta, abstracta i feta a la manera tradicional, sense ordinadors. Ideal per a obrir el film".

El fragment següent, *Pins de Roma* d'Ottorino Respighi, no té res a veure ni amb Roma ni amb pins, perquè la sorprenent animació tridimensional generada per ordinador permet de donar vida a un estol de balenes que es posen a volar miraculosament, quan una supernova esclata en el seu hàbitat d'icebergs. L'equip de producció va tenir la col·laboració d'una colla d'experts en balenes que els en van ensenyar minuciosament l'anatomia i la forma de locomoció. Per animar les balenes es van utilitzar les darreres eines informàtiques, si bé l'impressionant fons marí es va

dibuixar tot a mà. Molt més diferent és l'estil del fragment que anima *Rhapsody in Blue* de George Gershwin. Clarament inspirat en l'art del dibuixant americà Al Hirschfeld i ambientat a la ciutat de Nova York, narra la vida diària

L'únic fragment que s'ha conservat de la versió antiga ha estat 'L'aprenent de bruixot', de Paul Dukas.

de quatre personatges principals: "Primer hi ha en Duke —explica Eric Goldberg, director d'aquest fragment—, un obrer de la construcció que somia ser músic de jazz; després hi ha en John, inspirat en el periodista John Culhane, que somia fer una vida més divertida i no convertir-se en un ésser tan avorrit com la seva dona Margaret. Després hi trobem en Joe, un home sense feina que en busca desesperadament, i per fi, la petita Rachel, que s'assembla una mica a la meva filla. És una nena que no treu gaire profit de les lliçons de

l'escola i l'única cosa que vol és estar més amb els pares, massa ocupats per a poder jugar amb ella". La directora artística, Susan McKinsey, es va inspirar en els treballs impresos de Hirschfeld, especialment dels anys 40, sobretot quan utilitzava grans blocs de color per definir els espais.

Torna el soldadet de plom. El *Concert per a piano, allegro, op. 102* de Dmitri Xostakòvitx ha servit de base per recrear la història del soldadet de plom de Hans Christian Andersen, feta amb una tècnica semblant a la de la pastoreta de porcellana que sortia a *Toy Story*. I encara que és el fragment més ensucrat, quant a argument, també es un dels més aconseguits artísticament. Ara, molt més delirant resulta el *Carnaval dels animals* de Camille Saint-Saëns, que recrea una enfollida escena de flamencs jugant amb el io-io. Un agosarat fragment animat per aquarel·les que segueix el ritme frenètic d'en Punkin, un flamenc rosat que no pot practicar la seva diversió favorita davant la resta de flamencs i s'ha de conformar a fer anar el io-io sempre que pot i d'amagat, permet un ballet aquàtic caòtic i esbojarrat.

L'únic fragment que s'ha conservat de la versió antiga ha estat *L'aprenent de bruixot* de Paul Dukas, en què el ratolí Mickey aprofitava un moment de son del mestre per fer de les seves. Segons Roy Disney "molts dels artistes que van treballar en aquesta seqüència van imaginar que el bruixot era Walt Disney mateix; de fet, li van posar de nom Yensid, que és un palíndrom de Disney. Si mires el darrer quadre del film, quan el bruixot escombra en Mickey, aquest aixeca una cella, una expressió molt típica de l'oncle Walt. En Walt era un mag, i al mateix temps era en Mickey. No solament doblava ell mateix la veu d'en Mickey, sinó que el personatge és una prolongació de la seva personalitat: un noi tímid que prova de fer les coses tan bé com pot".

No solament en Mickey Mouse ha tingut la sort de ser recuperat per a aquest film; també l'anc

Donald té el seu fragment de glòria a *Pompa i circumstància* d'Edward Elgar, on fa el paper d'un ajudant de Noè en la seva missió de reunir a l'arca com més animals millor. Per acabar el film hom va triar la *suite* de *L'Ocell de Foc* d'Igor Stravinski, jugant amb els conceptes de mort i renaixement i representant la natura sota forma d'un follet convocat per un antílop solitari, el rei del bosc. Quan la bellesa de la primavera és destruïda per la ira de l'Ocell de Foc, que viu sobre un volcà en activitat, el follet i l'antílop han de tornar la vida a un bosc arrasat perquè reneixi el que ha quedat enterrat sota les cendres.

Algunes de les peces musicals refusades a última hora són *Els planetes* de Gustav Holst i *El vol del borinot* de Rimski-Kòrsakov, per al qual Walt Disney havia deixat uns *storyboards* que podien haver servit. També es van voler recuperar els dibuixos creats per Salvador Dalí per a un dels fragments que havien de formar part de *Fantasia*. Els originals van ser robats dels arxius dels estudis de Disney, però els *storyboards* es van trobar. El 1994 hom pensava servir-se'n per fer una peça musical basada en una melodia d'estil espanyol, però la idea es va abandonar en favor dels temes definitius.

L'estrena de *Fantasia 2000* va ser el dia 17 de desembre al Carnegie Hall de Nova York, amb la banda sonora interpretada en directe per la Royal Philharmonic Orchestra de Londres. També cal destacar que, si a la versió inicial hi havia un narrador anònim, ara hi ha presentadors força destacats del món de l'espectacle, com l'actor Steve Martin, el violinista Itzhak Perlman, el compositor Quincy Jones, l'actriu còmica Bette Midler, l'actor James Earl Jones, els humoristes Penn i Teller, molt coneguts als Estats Units, i l'actriu Angela Lansbury.

Cal esperar que, si el film té èxit, la companyia reprendrà la idea i podrem tornar a gaudir dels clàssics de la música en una versió animada.

Guillem Medina

Premis Literaris Ciutat d'Alzira 2000

XII Premi
de **Novel·la**
Ciutat d'Alzira
2.250.000 ptes

VI Premi Europeu
de **Divulgació Científica**
Estudi General
2.000.000 ptes

II Premi d'**Assaig**
Mancomunitat
de la Ribera Alta
1.500.000 ptes

V Premi Bancaixa
de **Narrativa Juvenil**
1.500.000 ptes

V Premi
de **Narrativa Infantil**
Vicent Silvestre
500.000 ptes

AJUNTAMENT D'ALZIRA

Admissió d'originals fins el 18 de setembre de 2000

Sol·liciteu les bases a la Regidoria de Cultura
o consulteu-les a Internet: www.bromera.com